

ARAŞTIRMA

HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ YABANCI UYUKLU ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENİM SÜRECİ DENEYİMLERİ

Zeynep ÖZASLAN* Suna UYSAL YALÇIN** Hatice Merve ALPTEKİN***
Eda ŞİMŞEK ŞAHİN**** Birgül ERDOĞAN***** Rahime AYDIN ER*****

Alınış Tarihi: 10.07.2018

Kabul Tarihi: 25.07.2019

ÖZET

Amaç: Bu çalışma hemşirelik bölümünde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim sürecine ilişkin deneyimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Araştırma kalitatif çalışmalar için rehber niteliği taşıyan 32 maddelik Kalitatif Araştırma Raporlama Konsolide Kriterleri kontrol listesi (COREQ) temel alınarak nitel araştırma paradigmasına göre planlandı. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerden klinik uygulama deneyimi olan 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerden katılımcıların demografik özellikleri için 12 soruluk bilgi formu ve 6 maddelik yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplandı. Öğrencilerle bire bir ve yüz yüze ortalama 20 dk görüşme yapıldı.

Bulgular: Görüşmeden elde edilmesi beklenen çıktı yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ve klinik uygulama süreçleri hakkında görüş ve deneyimleridir. Yapılan görüşmeler sonrası ön plana çıkan temel bulgu öğrencilerin uyruklarına göre deneyimlerinin farklılaşmasıdır. Bazı ülkelerden göç eden öğrenciler okul, çevreleri ve hastalar tarafından daha fazla stigmaya (damgalamaya) maruz kalmakta ve öğrenim/klinik deneyimlerini daha olumsuz algılamaktadırlar.

Sonuçlar: Yabancı uyruklu öğrencilerin dil, kültür ve inanç farklılıklarından dolayı yaşadıkları sorunlar öğrenim süreçlerine olumsuz şekilde yansımaktadır. Öğrencilerin buldukları ülkeye uyum sağlamaları için dil eğitiminin artırılması ve öğrencilerin sosyalleşmesine aracılık edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: göçmen; göç; yabancı uyruklu öğrenci; hemşirelik; deneyim

ABSTRACT

The Study Process Experience of Foreign Students in Nursing Department

Objective: This study aims to determine the experiences of the foreign students studying in the nursing department.

Method: The research was planned according to the qualitative research paradigm based on the 32 item checklist (COREQ), which is a guideline for qualitative studies. Data were collected from foreign students studying at the Nursing Department of Faculty of Health Sciences who were 2 nd, 3 rd and 4 rd grade students and had clinical practice experience. The data were collected using a 12-question information form and a 6-item structured interview form for demographic data of the participants. Students were interviewed on a face-to-face basis for an average of 20 minutes.

Result: The expected outcome is the views and experiences about the educational and clinical practice processes of foreign students. The theme that emerged after the interviews is the differentiation of experiences according to the nationalities of the students. Students who migrate from some countries are more likely to be stigmatized (stigmatized) by schools, circles, and patients, and perceive their learning/clinical experience more negatively.

Conclusions: Problems experienced by foreign students due to differences for language, culture and beliefs are reflected negatively on the learning process. It is recommended that language education should be increased and the socialization of students should be mediated to adapt the students to the country.

Keywords: immigrant; immigration; foreign student; nursing; experience

***Sorumlu yazar:** İstinye Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği, (Dr Öğr. Üyesi), Orcid ID:0000-000194007825, E-posta: zznp@hotmail.com

** Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği, (Arş. Gör.), Orcid ID: 0000-0002-1048-1448, E-posta: sunauysl@hotmail.com,

*** İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, (Arş. Gör.), Orcid ID: 0000-0002-4544-7987, E-posta: lmervealptekinl@hotmail.com,

****Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, (Arş. Gör.), Orcid ID:0000-0002-1614-9569, E-posta: simsekeda24@gmail.com

*****Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, (Arş. Gör.), Orcid ID:0000-0001-9074-2646, E-posta: b.erdogan0816@outlook.com

***** Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği, (Dr Öğr. Üyesi), Orcid ID:0000-0001-9901-3482, E-posta: raay@kocaeli.edu.tr

GİRİŞ

Küreselleşen ve değişen dünyada pek çok alanda olduğu gibi eğitim-öğretim alanında da etkilenme/değişimler görülmektedir. Ülkelerde dönemsel olarak yaşam koşullarını olumsuz etkileyen sorunlar insanları göçe zorlamaktadır (Kıroğlu, Kesten ve Elma 2010). Ayrıca gelişen teknolojinin sağladığı olanaklar, seyahat kolaylığı, ülkeler arası işbirliği girişimlerinde artış, yabancı uyruklu öğrenci sirkülasyonunu etkileyen faktörler arasındadır (Malekısanımaleki ve Altay 2017). Özellikle eğitim fırsatlarına ulaşma ve daha kaliteli eğitim alma düşüncesi yabancı uyruklu öğrenci hareketliliğini arttırmaktadır (Sungur, Şahin, Can, Şahin, Duman, Pektaş ve ark. 2016).

Son yıllarda Türkiye'nin eğitim-öğretim alanında tanınırlığının artmasıyla yabancı uyruklu öğrenci sayısı da artmaktadır. Ülkemizde öğrenim görmek isteyen öğrenciler tercih etmek istedikleri ilgili üniversitelerin belirlediği sınavlardan başarılı olma koşuluna ek olarak, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından ve üniversitelerin kendi kabul kriterlerini karşılayarak önceden belirlenen kontenjanlar için kabul almaktadırlar. Öğretim yılı başlangıcında Türkçe dil seviyesini ölçmek üzere yapılan sınavlardan başarısız olan öğrenciler bir yıl süre ile dil eğitimi alarak, yeterli dil puanını sağladıkları takdirde üniversite eğitimlerine devam etmektedirler. Türkiye'de 2003 yılında 15 bin civarında olan yabancı uyruklu öğrenci sayısı, Türk Yüksek Öğretim alanının büyümesiyle birlikte 2010 yılında 27 bine yükselmiş, 2017 yılında 110 bin olmuştur. Türkiye'de en fazla yabancı uyruklu öğrenci bulunan iller İstanbul, Eskişehir ve Ankara'dır. Türkiye'ye en fazla yabancı uyruklu öğrenci gönderen ülkeler sırasıyla Azerbaycan, Suriye, Türkmenistan, İran, Afganistan, Irak, Yunanistan, Libya, Kırgızistan ve Kazakistan'dır (YÖK 2017). Ancak bu öğrencilerin ne kadarının sağlık bilimleri alt alanlarında öğrenim gördüğü bilinmemektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin dünyanın her yerine olduğu gibi ülkemize olan talepten kaynaklı bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların temel nedeni kültürel farklılıklar ve ülkede konuşulan dilin ana dilden farklı olmasıdır. Bu farklılıklar beraberinde yalnızlık ve uyum sorunlarını getirmektedir (Usta, Sayın ve Güzelipek 2017).

Üniversitelerde yabancı uyruklu öğrencilere bakış açısını değiştirmek amacıyla 'yabancı' yerine 'uluslararası' kelimesi

kullanılmakta fakat akademik ve sosyal alanda uluslararası öğrenci kelimesi yer edinmemektedir. Yabancı kelimesi 'öteki, diğeri' anlamlarını ifade ettiğinden, bu öğrencileri dışlamakta, uyumlarını zorlaştırmaktadır (Kıroğlu, Kesten ve Elma 2010; Özkan ve Güvendir 2015).

Özkan ve Güvendir (2015) yabancı uyruklu öğrencilerinin %7,9'unun insanların kendilerine karşı önyargılı olduğunu ve sadece %36,8'i arkadaşlarını Türk öğrencilerden seçtiklerini gözlemlemişlerdir. Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010)'da benzer şekilde yabancı uyruklu öğrencilerin büyük çoğunluğunun yine kendileri gibi yabancı uyruklu öğrenciler ile arkadaşlık ettiğini belirlemişlerdir.

Öğrencilerin uyum sağlayamama ve arkadaşlık kuramamalarındaki en büyük etkenin dil sorunu olduğu literatürde belirtilmektedir. İmamoğlu (2017) yaptığı çalışmada öğretmenlerin %60'ının yabancı uyruklu öğrencilerde iletişim sorunu olduğunu gözlemlediklerini belirtmektedir. Bu sorunlar öğrencilerin eğitim-öğretim hayatına da yansımaktadır. Yabancı uyruklu öğrenciler Türkçe konuşurken kaygı yaşamakta derse katılırken çekinmektedir (Gürbüz ve Güleç 2016). Hellsten ve Prescott (2004) yaptığı çalışmada Avustralya'daki yabancı uyruklu öğrenciler yabancı dili konuşurken oldukça zorluk çektiklerini ve yanlış anladıkları için yazıya dökmeye de yanlılık yaptıklarını dile getirmektedir.

Yabancı uyruklu hemşirelik öğrencileri teorik eğitimlerinin yanı sıra klinikte de farklı deneyimler edinmektedir. Öncelikle sağlık ve hastalık kavramı kültüre göre farklılaştığından iyilik halini bireyler kendi kültürlerine göre tanımlar ve buna inanırlar (Bolsoy ve Sevil 2006). Hemşirelik öğrencisinin hastalara nitelikli bir bakım vermek için hastaları kendi değer yargıları çerçevesinde değerlendirmesi gerekmektedir (Polat ve Akcan 2016). Polat ve Akcan (2016) hemşirelik öğrencilerinin yabancı uyruklu hastalara bakım verirken öğrencilerin tamamının zorlandığını belirlemişlerdir. Öğrenciler en çok veri toplarken ve eğitim verirken zorlanmaktadırlar. Öğrenciler bakımı olumsuz etkileyen en önemli etkenin iletişim sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde teorik eğitimlerinde sorun yaşayabildikleri gibi hastalara bakım verirken de sorun yaşamaktadırlar. Türkiye'de hemşirelik eğitimi gören yabancı uyruklu öğrencilerin

deneyimlerine ilişkin literatürde kısıtlı veriye ulaşılması bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Ayrıca özellikle hem üniversite öğrencisi sayısı hem de nüfusu bakımından oldukça kalabalık olan Marmara bölgesinde bulunan bir yükseköğretim kurumunun, Türkiye'yi temsil gücünün daha fazla olması bu araştırmanın yapılmasında önemli bir altyapı oluşturduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma literatürde bahsedilen gerçeklere dayanarak hemşirelik bölümünde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim sürecine ilişkin deneyimlerini belirlemeyi ve varsa yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı niteliksel yöntemin kullanıldığı bu çalışmada, örneklem seçme kriteri olmaksızın, Kocaeli ilinde bir Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören, klinik uygulama deneyimi olan 2., 3. ve 4. sınıf yabancı öğrenciler (n=9) örneklemi oluşturdu (Tablo 2).

Derinlemesine görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak yapıldı. Bu çalışmanın raporunda, Kalitatif Araştırma Raporlama Konsolide Kriterleri (COREQ) yönergeleri yer aldı (Tong, Sainsbury ve Craig 2007). Öğrencilerden hem yazılı hem sözlü onam alındı ayrıca fakülte yönetiminden kurum izni ve Kocaeli Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Çalışmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul izni alındı. Veri toplama süreci Nisan 2018'de gerçekleştirildi.

Verilerin toplanması: Görüşmeler, sessiz, iyi aydınlatılmış ve bireylerin kendilerini kesintisiz olarak ifade edebilmeleri için yeterince

rahat olan görüşme odalarında yapıldı. Görüşmeler için fakültenin tercih edilmemesinin sebebi öğrencinin görüşmeyi derslerinden bağımsız olarak algılamasını, kendini rahat hissetmesini, not kaygısı yaşamamasını sağlamaktır. Görüşme ve analizler nitel araştırma seminerlerine katılan ve daha önceden nitel çalışma deneyimine sahip iki araştırmacı tarafından gerçekleştirildi. Veri toplamak için ilgili literatür ışığında araştırmacılar tarafından hazırlanmış iki form kullanıldı. Formlardan ilki yaş, cinsiyet gibi sosyo-demografik özellikleri içeren 12 soruluk kişisel bilgi formu diğeri ise öğrencilerin öğrenim deneyimlerini belirlemeye yönelik kullanılan 6 soruluk yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formudur (Tablo 1). Öğrenciler ile bire bir ve yüz yüze görüşüldü ve görüşmelerde bir ses kaydedici kullanıldı.

Verilerin analizi: Ses kayıtları görüşmenin hemen ardından dökümantize edildi. Veri analizinde kalitatif içerik analizi yöntemi kullanıldı. Braun ve Clarke (2006)'a göre içerik analizi yöntemi aşağıdaki adımları içerir: (1) verilerle alıştırmak; (2) başlangıç kodlarının oluşturulması; (3) temaları aramak; (4) temaları gözden geçirmek; (5) temaların tanımlanması ve adlandırılması ve (6) raporun üretilmesi. Nitel araştırma bilgi ve deneyimine sahip iki araştırmacı belirtilen adımları temel alarak ve birbirlerinden bağımsız olarak içerik analizini uyguladı ve temaları belirlediler. Araştırmacılar veriler üzerinde uzlaşma sağlayınca kadar tartışıp, bulguları en iyi tanımladığı düşünülen temaları belirlediler (Graneheim ve Lundman 2004).

Tablo 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLER GÖRÜŞME FORMU
1. Türkçeyi etkin şekilde kullandığınızı düşünüyor musunuz?
2. Grup içerisinde etkin olduğunuzu düşünüyor musunuz (kendini ifade etme, kabul görme, iletişim beceriler gibi...)?
3. Eğitim sürecinde deneyimlediğiniz kolaylık/zorluk,avantaj/dezavantaj nelerdir?
4. Klinik uygulama esnasında deneyimlediğiniz kolaylık / zorluk, avantaj / dezavantaj nelerdir? -Hastaya bakım verme esnasında (hasta/refakatçi açısından) -Klinikte bulunma esnasında (hasta/refakatçi/sağlık profesyonelleri)
5. Kültürünüze ait öğelerin bu süreçte (klinik/eğitim) kolaylık/zorluk, avantaj/dezavantaj açısından etkileri nelerdir?
6. Yaşadığımız olumsuz deneyimlerle ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde öğrencilerin 7'si kadın, 2'si erkektir. Grubun yaş ortalaması 25,55±2,92 yıl olup öğrencilerin çoğu (n=7) bekârdır. Katılımcıların 2'si ikinci sınıf, 2'si üçüncü sınıf ve 5'i dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin okul ortalaması 2,47±,53'tür. Öğrencilerin geldikleri ülkeler Suriye, Türkmenistan, Afganistan, Bulgaristan, İran, Suudi Arabistan,

Özbekistan ve Ukrayna'dır. Öğrencilerin Türkiye'de bulunma süresi 5,66±2,64 yıldır. Öğrencilerin çoğu Türkiye'ye eğitim için, yalnız 1 öğrenci savaş nedeni ile gelmiştir. Öğrencilerin hepsi birden fazla yabancı dil bilmekte ve aile/burs desteği ile geçimlerini sağlamakta olup, kendi evlerinde ya da aileleri ile birlikte yaşamaktadırlar. Katılımcılara ait özellikler Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Özellikler

Öğrenci no	Yaş	Cinsiyet	Bulunduğu Sınıf	Türkiye'de yaşama süresi (yıl)
Ö1	25	Erkek	2	5
Ö2	29	Erkek	3	10
Ö3	21	Kadın	3	3
Ö4	30	Kadın	4	9
Ö5	25	Kadın	4	4
Ö6	25	Kadın	4	5
Ö7	24	Kadın	4	4
Ö8	28	Kadın	4	8
Ö9	23	Kadın	2	3

Yıldıran ve Özkan (2016) araştırmalarında üniversite genelinde yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunluğunun erkek cinsiyet, 18-20 yaş aralığında ve Türkiye'de bulunma sürelerinin bir yıldan az olduğunu belirtmişlerdir. Sungur, Şahin, Can, Şahin, Duman, Pektaş ve ark. (2016) öğrencilerin çoğunluğunun erkek ve yaş ortalamalarının 20 olduğunu, Türkiye'de bulunma sürelerinin ise bir yıldan fazla olduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde Usta, Sayın ve Güzelipek (2017) yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunun (n=28) Suriyeli olduklarını, Gürbüz ve Güleç (2016) ise öğrencilerin çoğunun (n=13) Orta Asya ve Afrika'dan geldiğini tespit etmişlerdir. Literatür bulguları incelendiğinde demografik veriler açısından cinsiyet değişkeni bu çalışma ile farklılık göstermektedir. Bu farklılıkta yapılan çalışmaların üniversite genelinde yapılması, farklı bölümlerde öğrenim gören öğrenci profilinin hemşirelikten farklılık göstermesinin ekili olduğu düşünülmektedir. İlgili literatürde hemşirelik bölümünde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler ile yapılmış çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma belirtilen farklılığa odaklanan yapısı sayesinde sağlık bilimleri alanının en çok tercih edilen bölümlerinden biri olan hemşirelik mesleği için

yabancı uyruklu öğrencilere temellenen yapısı ile ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin Türkiye'de yaşam süreleri 3-10 yıl arasında değişmekte olup, literatürde yer alan çalışmalardan farklılık göstermektedir. Yaşam süresinin uzun olmasının dil becerileri ve farklı bir kültüre uyum sağlama konularında daha işlevsel sonuçlar ortaya çıkaracağı öngörülmektedir. Öğrencilerin uyrukları incelendiğinde ise bu çalışmadakine benzer sonuçlar vardır. Türkiye diğer ülkelerle benzer şekilde daha çok Orta Doğu ve Asya ülkelerinden öğrenim amaçlı göç almaktadır.

Araştırma sürecinde elde edilmesi beklenen çıktı yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim süreçleri hakkında görüş ve deneyimleridir. Bu kapsamda görüşme formundan elde edilen verilerle yapılan içerik analizi sonrası 4 ana tema belirlendi (Tablo 3).

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğu Türkçe dilinin kullanımı ile ilgili kendilerini yeterli hissetmediğini, Türkçe'ye hâkim olmadıkları için arkadaşları ve öğretim elemanları ile olan ilişkilerinde kendilerini ifade etmekte zorlandıklarını, iletişime geçmekten çekindiklerini ve arkadaşları tarafından kabul görmede sıkıntı yaşadıklarını ifade etti.

Tema 1: Teorik eğitim sürecinde yaşanan kolaylık/zorluklar ve avantaj/dezavantajlar

Öğrencilerin çoğu bu süreçte çeşitli zorluklar yaşadıklarını belirtti. Bu zorluklar Türkçe'ye yeterince hâkim olamama nedeniyle dersleri ve sınavları anlamakta zorlanma, özellikle klasik sınavlarda kelime dağarcığının yetersizliği yüzünden zorluk yaşama, sınav sürelerinin kendileri için yetersiz olması, ders notlarının bu süreçten olumsuz etkilenmesi, yine dil problemi sebebiyle iletişim kurmaktan kaçınma, kendini ifade etmekte sıkıntı çekme ve yanlış telaffuz olduğunda alay konusu olma,

yabancı olmaktan dolayı herkesin çok fazla soru sorması ve özellikle Orta Doğu'dan göçen öğrencilerin uyuşu sebebiyle dışlanmasıdır.

“Sınavlarda 50 soru soruluyorsa 50 dakika veriliyor ama bu 50 dakika 30-35 soruya yetiyor 15 soruyu da atmak zorunda kalıyorum (Ö2)”

“Dezavantaj ders notlarını etkiliyor olması (Ö5)”

“İsmin ne? İsminin anlamı ne? Sizin orada niye böyle? Neden buradasın? Yani çok soru soruyorlar da aynı şeyleri her defasında tekrarlamaktan insan yoruluyor (Ö8)”

Tablo 3. İçerik Analizine Göre Belirlenen Temalar

Teorik eğitim sürecinde yaşanan kolaylık/zorluklar ve avantaj/dezavantajlar

2. Klinik eğitim sürecinde yaşanan kolaylık/zorluklar ve avantaj/dezavantajlar
3. Kültüre özgü öğelerin etkisi
4. Olumsuz deneyimlere ilişkin çözüm önerileri

Bunların yanı sıra bazı öğrenciler yabancı uyruklu olmanın teorik eğitim sürecinde avantajlarından da bahsetmişlerdir. Bu avantajlar; yeni bir dil ve kültürü öğrenme, daha iyi bir eğitim sisteminin içinde bulunma fırsatı yakalama (derslere ve bransa göre eğitimcilerin bulunması) ve hayatla ilgili tecrübelerinin artmasıdır.

“Türkçeyi öğrendim buranın kültürünü anladım, insanlarını tanıdım, çok çok iyi, başka bir dil başka bir insan diyorlar, gerçekten öyledir (Ö4)”

Yabancı uyruklu öğrencilerin teorik eğitim sürecindeki sorunlara bakıldığında sınav süresinin yetersiz olduğunu ifade etmelerinin ana sebebi Türkçe'yi etkin kullanamamalarından kaynaklanmaktadır. Gürbüz ve Güleç (2016) yaptıkları araştırmada Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin en çok dil bilgisinde zorlandıklarını, bazı öğrencilerin sınıfta konuşmaktan çekindiklerini belirlemiştir. Tok ve Yığın (2013) yaptıkları araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin en çok akademik amaçla Türkçe'yi öğrendiklerini ve Arap ülkelerinden gelen öğrencilerin daha kolay uyum sağladıklarını belirlemiştir. Kumcağız, Dadashzadeh ve Alakuş (2016) yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de kalış süreleri uzadıkça kendilerini daha iyi ifade edebildiklerini ve dili daha etkin kullandıklarını belirlemiştir. Bu durum sadece Türkiye'de karşılaşılan bir zorluk değildir, başka ülkelerde de yabancı uyruklu öğrenciler benzer sorunlar ile karşılaşmaktadır. Sawir (2005) Avustralya'da yapmış olduğu

araştırmada uluslararası kullanılan dilden (İngilizce) bahsedilmesine rağmen öğrenciler yabancı dili konuşurken zorlandıklarını ve ülkelerinde aldıkları eğitimin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Wenhua ve Zhe (2013) yaptıkları derlemede yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları en önemli 5 sorundan birinin yabancı dili kullanırken ve öğrencilerin kendilerini ifade ederken karşılaştıkları zorluklar olduğunu belirlemiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin teorik eğitim sürecinde yaşadıkları sorunların Türkçe dil becerilerinin düşük olması ile ilişkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ülkede yaşam süreleri göz önünde tutulduğunda günlük yaşam için gereken dil becerilerinden ziyade akademik dil becerisini arttırmaya yönelik girişimlerin planlanmasının etkili olacağı düşünülmektedir. Yabancı dili öğrenme sürecinde anadil ile olan benzerlik ve öğrencilerin bireysel özelliklerinin etkili olacağı göz önünde tutulmalıdır. Öğrencilerin ülkede kalış süresi arttıkça dile daha fazla maruz kalmaları dolayısıyla daha girişken olacakları ve akademik başarılarının da olumlu etkileneceği öngörülmektedir.

Tema 2: Klinik eğitim sürecinde yaşanan kolaylık/zorluklar ve avantaj/dezavantajlar

Öğrenciler klinik uygulama deneyimleri esnasında teorik eğitim sürecinde yaşadıklarından daha fazla zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Hasta ve refakatçilerin çok soru sormaları özellikle kültüre ait konuşma taleplerinin olması (kıyafetler, yiyecekler vs.), kültürel yorumları, bazılarının uyruklarına

yönelik önyargılı tavır ile karşılaşmaları, kendi ülkelerindeki klinik uygulamalara göre hemşire ve eğitimcilerin rehberlik tarzlarındaki değişiklik ve bu değişikliğin öğrencilerde uygulama yapmaktan çekinme ve korku gelişimine yol açması ile eğitimcilere ve hastalara kendini ifade etmede yaşanan sıkıntılar öğrenciler tarafından belirtilen zorluklardır.

“Hastanede karşılaştığımızda nerelisin tatar mısın diye tahmin etmeye çalışıyor sonra başlıyor sizin orada ben biliyorum böyle yemekler var yemekten giriyor kıyafeti her şeyi soruyorlar hastalarla böyle diyalogumuz oldu (Ö8)”

“Hoca anlamında sıkıntı yaşadım stajda, O sıkıntı da benimle alakalıydı, çok yanlış anlaşıyorum (Ö3)”

Ayrıca bazı öğrenciler hastaların kendilerini çok sevdiğinden ve klinikte yabancı uyruklu hasta olduğunda kendilerinin etkin rol almasından hoşnut olduğunu belirtti.

“Hastalar beni çok sevdi bakım vereceğim kişiler beni bu konularda çok sevdi gerçekten (Ö4)”

Pitkajärvi, Eriksson ve Pitkala (2012) yaptıkları araştırmada yabancı uyruklu öğrenciler kendilerini klinikte yalnız, güvensiz ve dışlanmış hissettiklerini ayrıca klinik personelin öğrenciler arasında ayırım yaptığını diğer öğrencilere daha arkadaş canlısı davrandıklarını belirtmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin dili etkin kullanamamalarının sosyal ilişkilerini de etkileyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca kültürel farklılıkların uygulama sürecinde klinik çalışanlar ile yabancı uyruklu öğrenciler arasında bariyer oluşturduğu düşünülmektedir. Bu tür iletişim engelleri öğrencilerin kendilerini klinikte dışlanmış hissetmelerine neden olmaktadır. Levy (2011) çalışmasında Amerika'ya giden Arap hemşirelik öğrencileri bazı hastaların müslümanlardan bakım almak istemediklerini belirtmiş, bazı öğrenciler ise farklı uygulamaları öğrenerek kendilerini klinikte geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Mattila, Pitkajärvi ve Eriksson (2010) yaptıkları araştırmada yabancı uyruklu hemşirelik öğrencilerinin ten renklerinden dolayı bazı hastaların kendilerine dokunmalarını istemediklerini belirtmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin farklı bir dine mensup olması ya da farklı görünmeleri nedeniyle hastaların bakım almak istememesi öğrencilerin motivasyonunu ve akademik başarısını olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Grant ve Mckenna (2003) yaptıkları araştırmada yabancı uyruklu öğrenciler klinikte bir hiyerarşi olduğunu ve kendilerini

servis hemşirelerinin altında bir çalışan olarak görmekten hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca klinik uygulamaları kendi ülkeleri ile kıyasladıklarında klinik çalışanların aseptik teknikleri kullanmada daha dikkatsiz olduklarını fakat başka bir çevrede çalışmanın becerilerini geliştirmekte olumlu etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Kliniklerde kullanılan malzeme farklılıkları ve çalışma düzenindeki değişiklikler öğrencilerin farklı perspektiften bakmalarına, kendini geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Böylece öğrenciler daha zengin bilgi birikimi ile mezun olabilir, öğrendiklerini uygulamaya daha kolay aktarabilirler ayrıca çalışma hayatlarında karşılaştıkları farklılıklara daha kolay uyum sağlayabilirler.

Klinik eğitim sürecinde yaşanan zorluklar çoğunlukla kültürel farklılıklara ve iletişim sorunlarına dayandığı görülmektedir. Elde edilen veriler bu açıdan ilgili literatür ile uyumlu görünmektedir.

Tema 3: Kültüre özgü öğelerin etkisi

Öğrenciler kendi dillerinde ve Türkçe'de yazımı aynı ancak anlamları farklı kelimeler yüzünden yanlış anlaşıldıklarını, kendilerini eksik ifade ettiklerini ya da alay konusu olduklarını belirttiler. Yalnız bir öğrenci kendi ülkesinde eğitimci tutumlarının katı olduğunu, buradaki destekleyici tutumun kendisini rahat hissetmesinde ve kendini iyi ifade etmesinde etkili olduğundan bahsetti.

“İlk geldiğimde kursa gidiyordum, otobüste bir kadın bana dedi ki senin gözlerin çok güzel, ben de ona tamam dedim hiç bilmiyordum, sadece tamam dedim yani (Ö7)”

“Bulgarcada biz Osmanlı Türkçesi konuşuyoruz bir kelime var orada yemeni diyoruz biz onu ayakkabı olarak nitelendiriyoruz ama burada başörtüsü deniliyor, burada dalga geçmişti birisi siz nasıl başörtüyü ayaklarınıza şey yapıyorsunuz diye dalga konusu olmuştu (Ö6)”

Bu araştırmada öğrenciler yabancı dil sorunu ve bir kelimenin farklı kültürlerde anlamlarının farklılaşmasından dolayı sorun yaşadıkları belirlendi. Benzer şekilde Newsome (2016) İngiltere'de yabancı uyruklu öğrencilerle yaptığı araştırmada öğrenciler İngilizlerin her kelimeyi 'lütfen' ile bitirmesini garipsemiş ayrıca insanların birbirlerine hitap şeklini (darling) samimi bulmadıklarını ifade etmiştir. Güleç ve İnce (2013) Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin yemek, giyim ve sosyal hayatlarında sorun yaşamadıklarını belirlemişlerdir. Aliyev ve Öğülmüş (2016)

yabancı uyruklu öğrencilerden dil bölümünde okuyanların kültürlenmesinin daha fazla olduğunu, doğru iletişimin kültürel yakınlaşmayı arttırdığını toplumsal uyumu kolaylaştırdığını belirtmiştir. Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010) Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin en çok el öpme geleneğine alışamadıklarını ve kendi kutlama merasimlerinin farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Karipek (2017) Türkiye'deki Suriyeli öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmasında öğrenciler kendi kültürleriyle Türk kültürü arasında çok fazla fark görmediklerini belirtmişlerdir. Türkiye'ye komşu sınırlardan gelen bazı öğrenciler için Türk kültürünün kendi kültürlerine yakın olması, dini özellikler, kıyafet, bayramlar ve yemeklerdeki ortak yönlerin kültürel uyumu kolaylaştırıcı olduğu düşünülmektedir. Levy (2011) yaptığı araştırmasında dini görüşünde yabancı uyruklu öğrenciler arasında ayrımcılığa sebep olduğunu belirlemiştir. Araştırmada Amerika'ya giden Arap öğrencilerin bazıları televizyonda Müslümanlarla ilgili gerçeği yansıtmayan bilgilerin aktarıldığını ve Amerikan vatandaşlarının bazılarından 'Müslümanları öldürmek istiyorum' gibi söylemler duyduklarını ifade etmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel farklılıklar ile karşılaşmaları normal karşılanmaktadır. Öğrencilerin bazı ülkelerde dini ya da kültürel farklılıklarından dolayı dışlanması bulunduğu bölgeye alışmasını ve sosyalleşmesini olumsuz etkilemektedir. Fakat öğrencilerin farklı kültürler tanıması özellikle hemşirelik mesleğinde farklı milletten hastalara bakım vermede kolaylık sağlayacağı öngörülmektedir.

Tema 4: Olumsuz deneyimlere ilişkin çözüm önerileri

Bu tema başlığı altında öğrenciler yaşadıkları olumsuz deneyimlerine ilişkin bazı çözüm önerileri bildirmişlerdir. Kendi kültür ve ülkelerini ilk yıllardan itibaren çekinmeden tanıtmaya başlamak, gerçeğin aksine toplum tarafından kabul gören ırklardan olduğunu söylemek (ırkçılığa maruz kaldığını belirten öğrencilerin önerisi), sabretmek ve anlayışlı olmak, umursamamak, yabancı uyruklu öğrenciler için Türkçe hazırlık kursunun olması, oryantasyon programları ve kaynaşma eğitimlerinin planlanması, sınav sürelerinin kendileri için uzatılması, eğitimcilerin hoşgörülü ve anlayışlı olması, zorunlu olmayan derslerin ve yabancı dil derslerinin seçimlerinde kendileri için uygun olanların belirlenmesi öğrenciler tarafından belirtilen çözüm önerileridir.

"Benim katılmam lazım, yani ilk geldiğim zaman fazla heyecanlıydım o zaman konuşmaya çalışsaydım ülkemi tanıtsaydım daha iyi olurdu (Ö1)"

"...söylemeden önce çok düşünüyorum söylesem mi söylesem mi diye ama bundan sonra Filistinliyim diyeceğim çünkü onları çok seviyorlar yani başka çare yok (Ö1)"

"Ben sabrettim ya bir de anlayış çok önemli karşıdaki karakter meselesi anlayış gösterince oluyor zannedersen (Ö6)"

"Bence biraz süre verseler iyi olur çünkü gerçekten halen daha 3. sınıfa geldim bir soru okurken mesela sonuna geliyorum başını unutmuş oluyorum. Ona adapte olmam için 10 kez falan okumam gerekiyor o soruyu çok zorlanıyorum bu konuda. Hocaların da mesela direkt bize bir şey söylerken anlamamızı beklemesinler biraz daha şey davranışlar istiyorum daha anlayışlı olsunlar (Ö5)".

Calder, Richter, Mao, Burns, Mogale ve Danko (2016) rehberlik servislerinin öğrencilerle daha yakından ilgilenecek zayıf olan alanlara yönlendirilmelerini ve desteklenmelerini önermişlerdir. Ayrıca yabancı uyruklu öğrencilere ülke ile ilgili yapılacak tanıtımların (sunum, gezi vs.) yararlı olacağını belirtmişlerdir. Enterieva ve Sezgin (2016) yaptıkları araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerden Türkiye'de ezbere dayalı bir eğitim görüldüğü yönünde eleştiriler almış, öğrenciler teorik derslerin yanında projelerin yapılmasını, uygulamaların artırılmasını ve sistemde değişikliklerin yapılmasını önermişlerdir. Derslerde dil sorunlarından dolayı not tutmakta zorlandıklarını sokak dili ile akademik dil arasında farkların olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca burs alamayan öğrencilere yurt imkânı sağlanmasını önermişlerdir. Özpınar, Yenmez ve Şahin (2017) benzer şekilde yabancı uyruklu öğrencilerin ekonomik açıdan sorun yaşadıklarını ve burs imkânlarının artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Dünya'nın her bölgesinde yabancı öğrenci statüsünde bulunan öğrencilerin yaşadığı deneyimler benzerdir ve literatürde belirtilen çözüm önerilerinin de ortak olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancı uyruklu öğrencileri farklı kültür, dil ve inanış biçimi olumsuz etkilemektedir. Özellikle hemşirelik öğrencileri hem teorik hem de klinik eğitimleri sürecinde en fazla yabancı bir dile adaptasyon sorunu yaşadıklarını, anlaşamadıklarını ya da kendilerini ifade etmekte yetersiz hissettiklerini bildirmişlerdir.

Kültürel olarak kelimelerin farklı anlamlara gelmesi ve arkadaşlarından aldıkları olumsuz tepkiler öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin dil sorununu çözmeleri için var olan eğitim programlarının arttırılması ve öğrencilerin teorik veya klinik eğitimlerinden önce pratik yapabilmeleri için

uygun ortam sağlanmalıdır. Öğrencilerin kültürel açıdan ülkeye uyum sağlamaları için sosyal aktiviteler ve kaynaştırma, akran eğitimi programlarının öğrenci merkezli olacak şekilde düzenlenmesi ve mevcut programların kapsamının genişletilmesi Türk öğrenciler ile etkileşimi de arttıracaktır.

KAYNAKLAR

Aliyev R, Öğülmüş S. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kültürlenme Düzeylerinin İncelenmesi. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2016;4(1):89-123.

Bolsoy N, Sevil Ü. Sağlık-Hastalık Ve Kültür Etkileşimi, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006;9(3):78-87.

Braun V, Clarke V. Using Thematic Analysis in Psychology. Qualitative Research in Psychology 2006;3(2):77-101.

Calder MJ, Richter S, Mao Y, Burns KK, Mogale RS, Danko M. International Students Attending Canadian Universities: Their Experiences with Housing, Finances, and Other Issues. Canadian Journal of Higher Education Revue canadienne d'enseignement supérieur 2016;46(2):92-110.

Enterieva M, Sezgin F. Türk Cumhuriyetlerden Türkiye'ye Gelen Yükseköğretim Öğrencilerinin Akademik ve Sosyal Beklentilerinin Karşılama Düzeyi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science 2016;6(1):102-15.

Graneheim UH, Lundman B. Qualitative Content Analysis in Nursing Research: Concepts, Procedures and Measures to Achieve Trustworthiness. Nurse Education Today 2004;24(2):105-12.

Grant E, Mckenna L. International Clinical Placements For Undergraduate Students. Journal of Clinical Nursing 2003;12:529-35.

Gürbüz R, Güleç İ. Türkiye'de Eğitim Gören Yabancı Öğrencilerin Türkçeye İlişkin Görüşleri: Sakarya Üniversitesi Örneği, Sakarya. University Journal of Education 2016;6(2):141-53.

Hellsten M, Prescott A. Learning at University: The International Student Experience. International Education Journal 2004;5(3):344-51.

İmamoğlu HV. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Devlet Okullarında İlkokul Eğitimine Dair Öğretmen Görüşleri: Sinop İli Örneği. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2017;7(2):529-46.

Karipek YZ. Asylum-Seekers Experience And Acculturation: A Study Of Syrian University Students İn Turkey. Turkish Journal of Middle Eastern Studies 2017;Special Issue:105-33.

Kıroğlu K, Kesten A, Elma C. Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo Kültürel ve Ekonomik Sorunları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2010;6(2):26-39.

Kumcağız H, Dadashzadeh R, Alakuş K. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ndeki Yabancı Uyruklu

Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Yaşadıkları Sorunlar. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2016;35(2):37-50.

Levy RM. Goinalone: The Lived Experience Of Female Arab-Muslim Nursing Students Living And Tudyng in The United States. Nurs Outlook 2011;5(59):266-77.

Maleksanmaleki R, Altay B. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeyleri İle Kaygı Durumlarının Belirlenmesi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi 2017;6(1):71-96.

Mattila LA, Pitkääjärvi M, Eriksson E. International Student Nurses' Experiences Of Clinical Practice in The Finnish Health Care System. Nurse Education in Practice 2010;10(3):153-57.

Newsome LK. International Students' Cultural and Social Experiences in a British University: "Such a hard life [it] is here". Journal of International Students 2016;6(1):195-215.

Özkan G, Güvendir MA. Uluslararası Öğrencilerin Yaşam Durumları: Kırklareli ve Trakya Üniversiteleri Örneği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2015;15(1):174-90.

Özpınar İ, Yenmez AY, Şahin SM. Problems Of Foreign Students Of Turkic Origin And Solution Proposals. International Journal Of Eurasia Social Sciences 2017;27(8):662-79.

Pitkajarvi M, Eriksson E, Pitkala K. The Diversity Issue Revisited: International Students in Clinical Environment. ISRN Nursing 2012;6:1-6.

Polat DC, Akcan E. Hemşirelik Öğrencilerinin Yabancı Uyruklu Hastalara Bakım Vermede Yaşadığı Güçlükler. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi Özel Sayı 2016;19:9-13.

Sawir E. Language Difficulties of International Students in Australia: The Effects Of Prior Learning Experience. International Education Journal 2005;6(5):567-80.

Sungur MA, Şahin M, Can G, Şahin MF, Duman K, Pektaş P ve ark. Düzce Üniversitesinde Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yaşam Doyumları ve Sosyal Uyumlarını Etkileyen Faktörler. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2016;6 (2):101-9.

Tok M, Yığın M. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Nedenlerine İlişkin Bir Durum Çalışması. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi 2013;2(8):132-47.

Tong A, Sainsbury P, Craig J. Consolidated Criteria For Reporting Qualitative Research (COREQ): A 32-

Item Check List For Interviews And Focus Groups. International Journal for Quality in Health Care 2007;19(6):349-57.

Usta S, Sayın Y, Güzelipek YA. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kente ve Üniversiteye Uyum: Karaman İli Örneği. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2017;7(3):565-77.

Wenhua H, Zhe Z. The International Students' Adjustment Problems At University: A Critical

Literature Review. Academic Research International 2013;4(2):400-6.

Yıldırım C, Özkan D, Büyükyılmaz O. Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Durum Analizi: Karabük Üniversitesi. Uluslararası bilimsel araştırmalar dergisi 2016;1(1):20-34.

YÖK Yüksek Öğretim Dergisi 2017;4. https://www.yok.gov.tr/Dergi/YOK_Dergi_04/HTML/index.html#52 (E.T.:10.06.2018).